

PAÏSOS CATALANS

Dos voluntaris, l'Alfonso, un expert jugador al futbolí, i la Maria Carme, amb en Miguel Àngel, a la sala de jocs. Aquí l'única recepta és passar-ho bé, tan bé com es pugui. En Miguel Àngel en una estona és capaç d'escoltar, amb emoció, més d'un conte, jugar a «Enfonsar la flota» i fer un dibuix. / O.D.

Al servei dels nens

A Sant Joan de Déu corren sense pressa. Ara a urgències, ara a planta... Els voluntaris són a tot arreu, perquè ningú estigui sol ni passi por

MERCÈ MIRALLES

Uns cap aquí, altres cap allà. Tots tenen alguna tasca per fer. Són 265 voluntaris. Un d'aquests voluntaris és en Joaquim. Passejar amb ell per l'hospital, per Sant Joan de Déu, no es pot descriure. Ell mateix diu: «És una bogeria... Un de nosaltres explica un conte, jo passejo el gos, un altre...» Pel passadís es creuen salutacions i somriures. Qui es pot resistir a en *Bobi*? És el gos invisible d'en Joaquim. Avui porta una corretja de cuir; en té també de cartró, que no pesa tant i és més fàcil de portar per als nens. Tot plegat, un morrió i una corretja. Tan senzill. Passa per consultes externes. «Fa cinc anys que *passejo* en *Bobi* a l'hospital; a fora, fa molt més. Sóc il·lusionista, saps?» Entra a l'escenari amb el gos, representant l'escena que hem vist tantes i tantes vegades: el gos arrenca a córrer i arrossega l'amo amb l'estrebada. És una entrada triomfal; la sorpresa està assegurada. A la platea causa sensació, i a les sales d'espera, també. Se'ls posa tots a la butxaca.

Entra en una sala i la cridòria dels nens augura que tindrà èxit. «Per què fer màgia si això ja és

Compromís sense edat

Hi ha 265 voluntaris. Són molt variats, tot i que cal dir que hi ha un percentatge molt alt de dones. Hi ha més voluntaris de 40 a 60 anys, però també n'hi ha de juvenets, de 16 anys. Aquesta «canalla», en paraules de la responsable del servei, Tina Parayre, «fan un treball extraordinari»: «Són molt entregats i ho viuen amb una responsabilitat enorme. Te'n pots fiar, no fallen mai.» «Si tenim un adolescent amb la cama trencada i pugen un parell de voluntaris joves per estar amb ell, és millor que si hi vaig jo.» I a més aquests nois són com un interrogant per als altres nens: «Per què ho feu?»

màgia?» En Joaquim els demana: «Vols passejar el gos?... I fan una volta. De quin color és? «És negre!» I les orelles? «Curtes» I la cua? «No en té.» Una nena de 21 mesos passeja el gos invisible com si ho hagués fet tota la vida, ens fa un petó i entra a la consulta. La Llúcia. I un altre, i un altre. L'Assane té 5 anys, i riu. Per a ell, en *Bobi* és marró. Els pares els animen a saludar el gos i passejar-lo. «Quan veuen riure els seus fills...! Si els nens estan contents, els pares també estan contents. I si els fills ploren, ells ploren més.» Riallades aquí i allà, i ningú els fa callar. «Ara els pacients estan aquí, però després cadascú torna al seu poble. Si vaig a fer alguna actuació de màgia i em veuen, se'n recorden, i s'emocionen. I els nanos que vénen sovint a l'hospital es paren i saluden el gos. I els pares t'expliquen coses... I t'escriuen cartes...» Fins on pot arribar un cordill i un morrió? Tenen 3 anys, 5, 7... Un li grata el cap darrere les orelles, l'altre la papada. Ningú els ha dit que ho facin. Qui pogués veure el món així: «És màgic!», «Un bub-bub», «A casa no tenim gos perquè el meu pare té al·lèrgia!» No és que en *Bobi* no

La Candela abans de l'operació; la voluntària l'acompanyarà fins que s'adormi. Al costat, en Juanma, en Joaquim i en Bobi. / ORIOL DURAN

existeixi, és invisible. Som a radiologia, i la voluntària que és amb els nens, l'Elena, és col·laboradora des del 1985. Mare i àvia. Fa anys van operar aquí el seu fill de 4 anys... I així va començar.

Què pintes?

A la sala de jocs trobem en Miguel Àngel i l'Aida. Ella pinta una Ventafocs. En Miguel Àngel escolta un conte: «Va d'un escarabat perdut...», ens diu. I de seguida n'hi expliquen un altre, ara d'una princesa que té problemes per agafar el son. Veu i bones de dosis de teatre: «La princesa vol dormir, i vénen els fantasmes, i no la deixen dormir... nyecnyec. Què hem de fer? Xst... I després ve un gegant, amb els seus sabatots, pim-pam, cap aquí i cap allà... Què li hem de dir, al gegant...? Xst... I aleshores vénen els ossos...» I ara segueix en Miguel Àngel: «Els llops, els cérvols, els mussols...» «I què els hem de dir?... Xst!» En Miguel

Àngel és de la República Dominicana. Participa en el programa Cuida'm (www.cuidam.org), que busca fer possible que un nen malalt, de qualsevol país, rebi el tractament que necessita i que el seu entorn no li pot oferir.

La Maria Carme i l'Alfonso són a la sala de jocs. Parla ella. «Volia fer alguna cosa, i que em costés una mica. Volia agrair... Vaig pensar que només ho faria un any, i ara em sabria greu deixar-ho.» I aquí està, amb el seu compromís, gens feixuc, però compromís, que així se'n diu. «No pots fallar. Els dimecres al matí no agafes hora al metge, ni res... Vinc aquí.»

Es compta amb tots i cadascun dels voluntaris. És el torn de l'Alfonso: «Tenia temps lliure i vaig pensar que havia de fer alguna cosa. Vaig tenir un accident molt greu: un borratxo que anava en cotxe em va atropellar; jo anava en moto. Me'n vaig sortir i vaig pensar que si ho havia aconseguit era per algun motiu, perquè

s'esperava quelcom més de mi.» I cap a l'hospital Sant Joan de Déu. És un as jugant al futbol i es marca unes partides estupendes. «Encantat de la vida!» Però, per què són a l'hospital? Per què? En Joaquim, l'amo d'en Bobi, respon: «Tots els que som aquí tenim raons per donar gràcies a Déu per algun motiu. I tenim un talent o altre, i l'hem de compartir. Si jo tinc el talent de fer riure, l'he de donar als altres...» I comenta: «A la meua dona la va atropellar una moto i va estar a punt de morir. I és un miracle que sigui viva. Alguna cosa he de fer pels altres.»

La història dels voluntaris de Sant Joan de Déu té segles. L'arrel és a l'orde hospitalària fundada per sant Joan de Déu, al segle XV. Ara, al segle XXI, és un ajut molt valuós per als nens i les seves famílies. Són les mans que fan falta perquè els pares puguin sortir i descansar, fer gestions, anar a treballar... I que la criatura no estigui sola. I jugui, i se senti segur,

i envoltat d'afecte, animat... Respectat (voluntaris@hsjdbcn.org i www.hsjdbcn.org). Formen part d'un projecte hospitalari global d'assistència més humana.

Són pertot arreu, com una epidèmia saludable. En peu de guerra des de bon matí i fins a la nit, per torns. Sense remuneració. De totes les alçades, mides i procedències. Són amb els nens escoltant música, al taller de maquillatge, al de manualitats... Tenen ben après que els nens no s'hann adaptat a l'hospital; és just el contrari. Sant Joan de Déu és el que se'n diu un Hospital Amic. Els voluntaris en són una bona representació: la cara amiga a planta, a peu de canó fins que el nen s'adorm a la sala d'operacions, als boxs d'urgències... El dia 9 de març de 2009 està marcat al calendari. Al l'hospital es fa la II Jornada d'Humanització d'Hospitals per a Nens. La primera va ser el 2007. L'interès que va suscitar ha portat a la segona. L'Àrea

d'Hospitalitat és el paraigua que aixoplugua els voluntaris, i els Pallapupas, els pallsos d'hospital, i el Programa Diver (que utilitza tècniques de joc terapèutic i d'expressió, entre altres, per reduir l'ansietat, preparar psicològicament el nen per al procés hospitalari i accelerar la seva recuperació). I també l'aula hospitalària, un espai adaptat com a escola. Al cap de l'any, s'atenen uns set-cents nens, tant a l'aula com a les habitacions. Mireu el seu bloc: blocs.xtec.cat/escolasjdbcn. I la mediació intercultural, per facilitar la comunicació i la relació entre l'hospital i els pacients d'altres cultures.

Dóna'm la mà

Tina Parayre, cap del servei de voluntaris, per exemplificar aquest «Ser a tot arreu», ens du cap a les sales d'operacions. A través del vidre es veu una nena, en el llit de rodes. «Mira-te-la, se l'emporten a la sala d'opera-

Un dibuix de la Tanit, d'11 anys.

Cavalcar un dia, i un altre...

El caballo de Miguel. Historias extraordinarias del Hospital Sant Joan de Déu (Plataforma Editorial, 2008). El protagonista és la joguina, un cavall. El seu amo, un nen, l'ha deixat a l'hospital, «la casa dels cent ulls», com l'anomena. Els ulls són les finestres. El cavall narra la seva estada, com entra a les habitacions, amagat dins de la butxaca d'una bata. Sorprès, explica les històries viscudes pels voluntaris, els nens i les famílies. Festes d'aniversari, intents de robar la lluna. Trucs de màgia i nits de Reis. Diu un expacient: «Sempre vaig pensar que la malaltia només m'havia robat coses, una època daurada i irrecuperable; però ara sento que també m'ha donat molt: una visió de la vida en què relativitzo moltes coses i sé llegir i viure millor els detalls de la vida, i sé amb qui puc comptar fins a l'últim extrem.»

cions i està rient...» La mireu a través del vidre i, sí,riu: es veu el forat de les dents de llet que li han caigut. «Estarà acompanyada per una voluntària fins al mateix moment que s'adormi. Veus el bagul negre que hi ha dins? Està ple de joguines esterilitzades... A vegades, els nens que s'esperen són petitets. I ploren. No és el mateix plorar sol que plorar acompanyat i estar amb una persona que està dedicada a tu. A vegades, aquest plor és l'angoixa dels pares, que es transmet a les criatures. Els pares no poden ser allí, però almenys saben que el seu nen no estarà sol, que hi ha una persona preparada per poder jugar, consolar, que entén que plori. I si és un nen més gran, li donarà la mà, li dirà que entén la seva por, perquè ell, el voluntari, també tindria por. 'No m'agrada gens que em portin a un quiròfan, tinc fred, i no m'agrada que portin la cara tapada; em molesta si no saben trac-

PAÏSOS CATALANS AL SERVEI DELS NENS

tar-me, que em diguin que no passa res... I tant que passa! No li pots dir que no li faran res, perquè sí que li faran alguna cosa. L'hem d'ajudar a passar aquest moment sense defugir la realitat, però sabent dir-li que som al seu costat i que el que li passa és perquè l'estimem. No li fem mal perquè sí.» Potser no li ho podran fer entendre amb paraules. Potser ho entendran veient els barrets que fa servir l'equip per a les intervencions: plens de coloraines, i ninots. Clapejats, amb el ratolí Mickey, l'escut del Barça. «Encara que duguin la cara tapada entenen que són nens.» «És un hospital de nens i volem que ells se n'adonin, que vegin que no els obliguem a ser adults. Al contrari, hem d'acostar-nos-hi i viure la malaltia com ells la viuen. Ens ensenyen.» I els pares s'acomien de la criatura que és a l'altra banda del vidre, la Candela. Aviat farà sis anys. «Sé que és lleu, que no passa res... Però...» Ho diu la mare. I el pare: «L'hem preparada perquè s'ho prengui com una aventura.» Al mateix temps que senten el neguit lògic, els pares poden estar tranquils.

Segueix Parayre: «Els nens saben que estan malalts. I no es fan més preguntes. La malaltia, per a un nen, és tan natural com caure a terra i fer-se mal.» Una *pupa*. Els adults ens diferenciem d'ells per l'afany de controlar-ho tot. «El nen es reconeix, se sap vulnerable i necessitat dels altres. Als adults ens han ensenyat a pensar que som amos de la nostra vida. I no és així, en absolut. No controlem res.»

Què necessiten?

Què empeny un voluntari a fer-se'n? Un dolor, una alegria? «Hi ha molts motius. Recordo una activitat de formació sobre les motivacions en què ens van dir que totes són bones mentre ens empenyin a dir: 'Vull ser voluntari.' Després, hi ha algunes d'aquestes raons que hauran de canviar; si no, s'abandonarà. Al començament, sovint pensem

La Tina fa més de vint anys que és amb els nens. / O. DURAN

TINA PARAYRE / Cap del servei de voluntaris

«El voluntari és un tot terreny»

– Un voluntari ha de ser ferm...

– «Ha de ser un tot terreny. Potser ens avisen perquè hi ha un nen prematur a nounats que plora molt i necessita que l'agafin a coll... Però també hi ha voluntaris a oncologia i a pal-liatiu. A pal-liatiu, és clar, hi ha persones amb una formació específica. Poden ajudar, per exemple, a mesurar el llinard de dolor. El nen es queixa que té molt dolor, i el voluntari explica als metges que han estat jugant al parxís sense problemes... La distracció li ha tret el dolor. No és que no tingui dolor, és que necessita distraccions, però els pares estan tan esgotats que no poden crear un ambient de joc. La mare, el pare, potser jugarà, hi participarà. I aquests moments seran com un tresor, i els recordaran. El nen va jugar, i estava content. És important que recordin que el seu fill jugava, no que patia.»

– I la mort?

– «Fem un acompanyament en la vida, no en la mort. Els que ens movem en un món com aquest, en què es veu com la vida té una fi, hem de creure que es pot viure plenament sense que calguin cent anys per fer-ho. Potser una vida ha tingut cinc anys, però haurà estat intensa si ha estat plena d'amor. Si hi ha hagut amor, ho ha tingut tot: uns pares que l'han estimat i que l'han acompanyat fins al final. Quants nens voldrien tenir això, sense haver de morir, i no ho tenen! Què és bo? Què és dolent? Aquests són termes que fem servir nosaltres. Els que creiem que després ens retrobarem ho veiem d'una altra manera. I el nen, davant de tot això, no té por: el que el fa patir és el sofriment dels altres, no entén què passa. A un adolescent li vam demanar què volia pel seu aniversari i va dir: 'Vull que la meua mare no plori.'»

en nosaltres mateixos: 'Vull ser útil, vull donar sentit a la meua vida...' Tot cap a mi. En el procés, però, arriba un moment que es deixa de pensar 'Que em vagi bé a mi' per pensar 'Què necessita l'altre?'. Aquella persona ja és voluntària de debò.» Si el voluntariat es basés només a sentir-se bé, què passaria quan una mare no agraeix, per dir-ho d'alguna manera, la feina feta? «Segurament la mare que et necessita més és la que no t'ha agrait res, perquè és tant el que sofreix, que no és capaç d'adonar-se d'allò que fan els altres per ella, i és just que sigui així, perquè ja en té prou amb el que li està passant.»

Una funció quotidiana del voluntari és substituir els acompanyants del nen perquè puguin esmorzar, dinar, sopar. A l'habitació, la mare, la Montse, es prepara per baixar a dinar. Una voluntària, Montse també, estarà amb el nen. «Què em semblen els voluntaris? Perfecte! És un gran ajut.» Mare i fill van i vénen a l'hospital des del mes de juny. «Als àpats està molt bé tenir un voluntari, perquè si no tens ningú que et substitueixi... Jo m'hiestic les 24 hores, dia i nit. No tinc ningú que em pugui ajudar. No poden.» El seu fill té 7 anys.

La voluntària es desviu per avisar la infermera: el nen no vol menjar. Ell té la paraula: «Amb la Montse veiem la *tele*, els dibuixos; m'agraden els Pokémon!» I la Montse, què hi fa aquí? «Fa un any i mig que sóc voluntària. Estava en una multinacional de luxe, moda i glamur, i em van passar coses, i vaig dir-me: 'Fins ara he treballat per diners, ara treballaré per no-diners; cobrava pel meu temps i ara el regalaré.' El xip m'ha canviat molt, i estic contenta. Qui m'ho havia de dir? Tot el que queda fora d'aquí és relatiu, i hi ha fets que són besties i no val la pena prendre-s'ho tant a pit. Això del voluntariat té un problema...: crea addicció!» I el nen intervé i redreça la conversa: «Dóna'm el *mando* de la tele... Mira, que surt en *Nobita*!»